

людини і громадянина за законодавством України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 381–384.

3. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.

4. Ляшко О. О. Реалізація та захист прав жителів тимчасово окупованих територій: проблема легітимізації документів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. Т. 30 (69). № 3. С. 24–28. URL : https://juris.vernadskyjournals.in.ua/eng/journals/2019/3_2019/7.pdf.

5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

6. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>.

УДК 347.65/.68

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/193-194

Вікторія МЕЛЬНИЧЕНКО

студентка ННІ права
та інноваційної освіти

Тамара ЯРОШЕВСЬКА

професор кафедри
цивільно-правових дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України в нашій державі з 24 лютого 2022 року діє воєнний стан, який безпосередньо вплинув на всі сфери життя, включаючи велику кількість змін та доповнень у законодавстві, відповідно, важливих змін зазнали і спадкові відносини.

Наразі у питаннях спадщини діє така нормативна база: Цивільний кодекс України (далі – ЦК України), Закон України «Про нотаріат», Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану», Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини» від 08 листопада 2023 р., Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини».

У науковій літературі спадщина визначається один із найдавніших інститутів цивільного права. Він являє собою систему (сукупність) встановлених державою норм, що регулюють відносини, предметом яких є перехід визначених законом цивільних прав та обов'язків фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) в порядку універсального наступництва [4, с. 7].

Потрібно зазначити, що згідно з ч. 1 ст. 2016 ЦК України спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) [5].

Отож, спадщина – це сукупність прав і обов'язків, які переходять до спадкоємців від спадкодавця, щодо нерухомого майна, тобто будинку чи земельної ділянки тощо, та рухомого майна – ювелірних виробів, антикваріату тощо.

Також законодавство України передбачає два види спадкування, а саме: за заповітом та за законом. Перший з них передбачає, що особа самостійно визначає, кому та що саме з його майна залишається після смерті. Заповіт повинен бути складений у письмовій формі та нотаріально посвідчений, відповідно, якщо заповіт відсутній або його визнано таким, що є

недійсним тощо, в цьому разі буде застосовуватися спадкування за законом, зауважимо, що спадкування за законом настає згідно з чергою, що містить п'ять позицій за ЦК України.

Спадкування становить цілий комплекс самостійних і водночас взаємопов'язаних між собою дій та правовідносин, зокрема таких, які: виникають із факту відкриття спадщини; виникають із факту прийняття чи, навпаки, відмови від прийняття спадщини; виникають щодо виконання заповіту; виникають щодо охорони спадкових благ та цінностей тощо [1].

Отже, процедура оформлення спадщини містить процедури розподілу майна між спадкоємцями відповідно до встановленого законом порядку; це оформлення було дещо змінено після 24 лютого 2022 року, але головним є те, що при оформленні спадщини потрібно звертатися тільки до нотаріуса – приватного або державного.

Місцем відкриття спадщини вважатиметься останнє місце проживання спадкодавця, але якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна [5].

В Інформаційному листі Нотаріальної палати України «Щодо провадження по спадкових справах, заведених не за місцем відкриття спадщини в умовах воєнного стану» зазначено, що по спадковій справі, заведеної не за місцем відкриття спадщини, нотаріус, який її завів, позбавлений можливості видати спадкоємцю свідоцтво про право на спадщину [6].

Такий підхід Нотаріальної палати України зумовлений положенням статті 66 Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993, за змістом якого на майно, що переходить в порядку спадкування до спадкоємців, нотаріусом або в сільських населених пунктах – посадовою особою органу місцевого самоврядування, яка вчиняє нотаріальні дії, за місцем відкриття спадщини видається свідоцтво про право на спадщину [3, с. 224].

Також у період дії воєнного стану в Україні та протягом двох років з дня його припинення або скасування у випадку, якщо смерть фізичної особи зареєстрована пізніше, ніж через один місяць з дня смерті такої особи або дня, з якого її оголошено померлою, часом відкриття спадщини вважається день смерті спадкодавця або день, з якого спадкодавця оголошено померлим, незалежно від часу державної реєстрації смерті [2]. Важливо зазначити, що протягом певного часу в період воєнного стану строки вступу в права спадкування були скорочені до чотирьох місяців, але згодом повернули строк до шести місяців, про що міститься у частині 1 статті 1270 ЦК України.

Отже, після введення в Україні воєнного стану сталося багато змін у законодавстві, які тривають і зараз, відповідно, щодо оформлення спадщини постійно вносяться нові зміни та доповнення, постійно потрібно керуватися новими нормами та положеннями, адже урахування всіх цих норм є важливим для вирішення спадкових питань в умовах воєнного стану в Україні.

1. Голубенко І. І. Особливості порядку отримання спадщини в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 125–129. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2023/26.pdf.

2. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини : Закон України від 8 листопада 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3450-20#Text>.

3. Кухарев О. С. Актуальні аспекти здійснення спадкоємцями права на прийняття спадщини в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 222–225. URL : http://lsej.org.ua/11_2022/50.pdf.

4. Спадкове право : навч. посібник / кол. авт. ; кер. авт. кол. О. В. Нестерцова-Собакаръ. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ, 2017. 164 с.

5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

6. Щодо провадження по спадкових справах, заведених не за місцем відкриття спадщини в умовах воєнного стану : інформаційний лист Нотаріальної палати України від 29.08.2022. URL : <https://npu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2908spadk.pdf>.